

Nr 1533

Av herrar **Eriksson** i Arvika och **Strömberg**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 157, med förslag till lag om ändring i naturvårdslagen (1964: 822) m. m.

(Lika lydande med motion nr 1314 i Första kammaren)

I proposition nr 157 föreslås en skärpning av bestämmelserna i naturvårdslagen till skydd mot nedskräpning och en utvidgning av tillämpningsområdet för dessa. En ny lag som vidgar kommunernas skyldigheter på renhållningsområdet föreslås införd liksom bestämmelser om förbättrad renhållning av allmänna vägar m. m. I samband härmed redogörs även för planerad upplysning mot nedskräpning.

Med detta samlade grepp — upplysning och städning — söker man komma till rätta med det alltmer växande nedskräpningsproblemet. Departementschefen framhåller, att det inte torde vara realistiskt att räkna med att avfallsmängden minskar. Några förslag som skulle leda till en begränsning av skräpets volym föreslås följdenligt inte.

För kommittén för ett renare samhälle utgjorde frågan om engångsförpackningar ett av de viktigaste problemområdena. Utredningen föreslog också åtgärder för att styra utvecklingen på förpackningsområdet. Nedskräpning genom engångsemballage får dock i propositionen en begränsad uppmärksamhet. Där hänvisas till förbättrad renhållning, upplysningsverksamhet och visst utvecklingsarbete för att få fram från miljösynpunkt mindre skadliga förpackningar. Departementschefen är heller inte beredd till några inskränkningar i användningen av engångsglas.

Engångsförpackningar för livsmedel, drycker och andra varor dominerar i dag inom handeln. En betydande del av dessa är nödvändiga av praktiska och hygieniska skäl, men de skapar också allvarliga problem. Engångsglas för öl och läskedrycker har en stor andel av marknaden, medan returglasens andel minskat. Det är främst på detta område åtgärder nu bör sättas in.

Givetvis är problemet inte i första hand engångsglasen utan människors oförstånd och slarv i samband med hanteringen. Glas och glassplitter hamnar inte i naturen utan människors medverkan, och givetvis är den primära uppgiften att få människor att sluta kasta glas. Här kan rimligtvis en massiv upplysningskampanj förbättra situationen, men ett stopp för användningen av engångsglas för öl och läskedrycker måste också vara en effektiv väg.

De fördelar som angetts med engångsglasen är främst att de kräver mindre lagringsutrymme i bryggerier, depåer och handel. För konsumenten blir transportarbetet mindre, storlekssortimentet större. I bryggerierna slipper man vidare en del rengöringsled. I transportledet har engångsglasen fördelar, då de slipper returneras. Den kostnaden faller i stället på renhållningssidan. Öl och läskedrycker i engångsglas är betydligt dyrare än i returglas. Enligt en undersökning, som gjorts av SPK, blir skillnaden per liter i genomsnitt 63 öre för mellanöl, 66 öre för pilsner, 61 öre för läsk och 41 öre för mineralvatten. För innehållet i engångsglas får man alltså betala 10—20 % mer än för motsvarande mängd i returglas, vilket inte enbart beror på att engångsförpackningarna i allmänhet är mindre, vilket fördyrar. Vid köp av öl i returglas kan man till och med låta bli att lämna tillbaks flaskan och ändå få billigare vara än i engångsglas. Från konsument-synpunkt är det därför tveksamt, om engångsglasen medför några betydande fördelar.

Det är dock främst från skade- och miljösynpunkt, som engångsglaset måste bekämpas. Det är klart konstaterat, att engångsglasen medverkar till en ökad nedskräpning. I beteckningen »engångsglas» finns en impuls till nedskräpning inbyggd. Visserligen slängs även returglas i naturen, men engångsglasen utgör en stor och onödig andel. Glas är ett farligt material. Enligt en utredning, som gjorts av Hasse Skogsberg och som redovisats i Råd och Rön, torde minst 1 160 000 människor ha skadat sig på skräp någon gång. 90 % av skadorna beror på glas. Nästan hälften av alla skadade har sökt läkarvård. Djur av olika slag, inte minst hundar, drabbas ofta av skärskador på grund av glas. I vilken utsträckning vilda djur skadas är inte undersökt. Det finns ingen anledning att bagatellisera skärskadorna bara för att de i begränsad utsträckning tvingar till läkarbesök. Särskilt farliga är glassplitter vid stränder, på land givetvis men framför allt i vattnet, där de ofta är svåra att upptäcka. De nyaste typerna för engångsglas ger upphov till särskilt vasst splitter.

Glasskärvor kan genom bränngläseffekt vålla bränder i skog och mark. Även skador på jordbruksmaskiner är vanliga. Vidare står det klart, att engångsglasen ökar avfallsmängderna. För många hushåll är det redan engångsglasen förutan ett problem att få sopsäcken att rymma allt. Tätare tömningsfrekvens och byte av sopsäckar ökar utgifterna för renhållningen. Vidare behöver kanske sopanläggningen byggas ut. Att söndersmulat glas är värdefullt vid sopförbränning i ugn kan inte tillnärmelsevis anses uppväga olägenheterna vid sophantering.

Det kan alltså konstateras, att förekomsten av engångsglas ger upphov till stora kostnader för samhället och för den enskilde. Det är också tveksamt om konsumenterna verkligen vill ha engångsglas. Användningen av dem är till stor del en följd av att livsmedelshandeln ofta inte tillhåller returglas. Att insatser för att begränsa engångsglas inom en bred

opinion anses nödvändiga illustreras bl. a. av Folksams enkät enligt vilken 83 % av de tillfrågade välkomnade ett förbud mot dessa engångsglas.

Ett sådant förbud innebär visserligen att enbart en del av glasemballagen försvinner. Denna del är dock mycket väsentlig. Den utveckling som bör eftersträvas är en återgång till returflaskor. Speciella åtgärder krävs dock för att göra dessa mer attraktiva. För att hindra att även returglas i ökad utsträckning kastas krävs att panten höjs. Höjd pant skulle obetingat skapa större intresse för att bära tillbaks returglas.

Av praktiska skäl kan det dock vara nödvändigt att tillhandahålla engångsförpackningar för öl och läskedrycker. Burkarna upptar en växande men för konsumenten dyrbar förpackningsform. Även burkförpackningarna ger upphov till betydande nedskräpning, vilket bör motverkas genom intensiv information, men förintas snabbare och ger inte upphov till samma allvarliga skador på människor som glaset. De nya plastförpackningarna innebär också olägenheter genom nedskräpning, men dessutom tillförs naturen vid nedbrytningen av dem en rad skadliga ämnen om vars inverkan på ekosystemen man i dag inte vet mycket. Det finns alltså all anledning att uppmärksamt följa utvecklingen på emballageområdet och eventuellt genom ett avgiftssystem driva utvecklingen mot de förpackningsformer som är minst skadliga från miljösynpunkt. Av skäl som vi ovan angett är det nu angeläget att få bort den mest miljöskadliga förpackningstypen — engångsglasen för öl och läskedrycker. Ett förbud mot denna förpackningstyp, kombinerat med höjning av pant för returglas, förbättrad upplysning och städning är enligt vår mening ett verksamt sätt att begränsa såväl nedskräpningen som skadorna på människor och djur. Ett förbud mot engångsglas för öl och läskedrycker skulle av allt att döma leda till lägre kostnader för samhället i dess helhet genom färre skador, lägre sophanteringskostnader, mer estetiskt tilltalande naturområden m. m.

Med hänvisning till vad som ovan anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t begär förslag till 1971 års riksdag om förbud mot saluförande av öl och läskedrycker i engångsglas.

Stockholm den 17 november 1970

Karl Erik Eriksson (fp)
i Arvika

K.-E. Strömberg (fp)
